

K Ó C S A G

MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK
ÉS A TISZÁNTÚLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary

Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornith. Ungh. e dell
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale

360/7
Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza

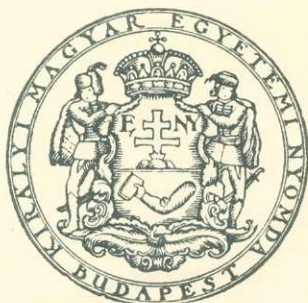
Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Periodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale

LAPTULAJDONOS FŐSZERKESZTŐ:
DR. SZALÓKI NAVRATIL DEZSŐ

TÁRSSZERKESZTŐ:
DR. GRESCHIK JENŐ

I. ÉVFOLYAM, 1928

1 táblával, 3 arcképpel és 5 szövegrajzzal

AZ ELSŐ ÉVFOLYAM (1928 I—III. SZ.) TARTALOMJEGYZÉKE

CONSPECTUS MATERIARUM TOM. I. (1928 NR. I—III.)

	Nr.	Pag.		Nr.	Pag.
<i>Arcképek: Vitéz nagybányai Horthy Miklós</i>	III.	1			
Gróf Bethlen István	II.	1			
Gróf Klebelsberg Kuno	I.	1			
<i>Útravaló</i>	I.	4			
Preface	I.	5			
Zum Geleit	I.	5			
Viatico	I.	6			
Mots d'accompagnement	I.	6			
	Nr.	Pag.		Nr.	Pag.
AGÁRDI E.: <i>A kis poszáta (Sylvia curruca L.) nemcsak a kakuk (Cuculus canorus L.) tojásait költi ki</i>	II.	40	DOBAY L.: <i>Erdély baglyai</i>	II.	24
The <i>Sylvia curruca</i> L. does not hatch the eggs of the Cuckoos (<i>Cuculus canorus</i> L.) only	II.	40	The owls of Transsylvania	II.	28
Die Zaungrasmücke (<i>Sylvia curruca</i> L.) brütet nicht bloss die Eier des Kuckucks (<i>Cuculus canorus</i> L.) aus	II.	41	Die Eulen Siebenbürgens	II.	30
La Piccola Capinera (<i>Sylvia curruca</i> L.) cova non solo le uova del Cuculo (<i>Cuculus canorus</i> L.)	II.	41	I gufi della Transsylvania	II.	31
La Fauvette (<i>Sylvia curruca</i> L.) ne couve pas seulement les oeufs du Cucou (<i>Cuculus canorus</i> L.)	II.	41	Les chouettes de la Transylvanie	II.	35
CSATH A.: <i>A vetési varjú élete és gazdasági jelentősége a mezőhegyesi állami birtokon</i>	III.	32	— — <i>Az ornithologia és a vadászat</i>	III.	3
The life and economic importance of the Rook on the State Property at Mezőhegyes	II.	34	Ornithology and shooting	III.	9
Leben und wirtschaftliche Bedeutung der Saatkrähe auf der Staatsdomäne zu Mezőhegyes	II.	34	Ornithologie und Jagd	III.	10
La vita e l'importanza economica della Cornacchia nera nelle tenute demaniali di Mezőhegyes	II.	35	L'ornithologia e la caccia	III.	12
La vie du Corbeau-Freux et son importance économique dans le domaine national de Mezőhegyes	II.	35	L'ornithologie et la chasse	III.	14
CZILLINGER J.: <i>Ornithologia és az erdészet</i> ..	I.	15	DORNING H., Dr.: <i>A széncinke (Parus major L.) különös fogságbaesése és kannibálizmusa</i> ..	II.	37
Ornithology and forestry	I.	16	The strange imprisonment and cannibalism of the <i>Parus major</i> L.	II.	38
Ornithologie und Forstwesen	I.	17	Wie sich eine Kohlmeise (<i>Parus major</i> L.) gefangen hat und über deren Kannibalismus	II.	39
Ornithologia e scienza forestale	I.	17	La strana prigionia ed il cannibalismo della Cinciallegra (<i>Parus major</i> L.)	II.	39
L'ornithologie et la culture forestière	I.	18	La captivité involontaire et le cannibalisme de la Mésange Noire (<i>Parus major</i> L.) ..	II.	39
			GRESCHIK J., Dr.: <i>A kis légykapóról (Muscicapa parva parva Bechst.)</i> 1 táblával	III.	16
			The Red-breasted Flycatcher (<i>Muscicapa parva parva</i> Bechst.)	III.	19
			Vom Zwergfliegenfänger (<i>Muscicapa parva parva</i> Bechst.)	III.	20
			Il Pigliamosche Pettiroso (<i>Muscicapa parva parva</i> Bechst.)	III.	21
			Le Gobe-Mouche Rougeâtre (<i>Muscicapa parva parva</i> Bechst.)	III.	22
			KISS F., Dr., MIHÁLIK P., NAVRATIL D., Dr.: <i>Előzetes közlemény a madarak glandular-orbito-nasalisáról</i> 5 szövegrajzzal	II.	11

	Nr.	Pag.		Nr.	Pag.
Preliminary notes concerning the Orbito-			NAVRATIL D., Dr. Vide KISS.		
nasal Gland of Birds	II.	14	RADEIČZKY D.: <i>A madár fészke és tojása</i>	I.	18
Vorläufige Mitteilung über die Glandula			The nest of the bird and its eggs	I.	20
Orbito-nasalis der Vögel	II.	14	Über Nest und Ei des Vogels	I.	20
Prima pertrattazione della Glandula Orbito-			Nido et uova degli uccelli	I.	21
nasale degli uccelli	II.	16	Le nid de l'oiseau et ses oeufs	I.	21
De la Glandula Orbito-nasale des oiseaux	II.	18	— — <i>A Magyar Ornithologusok Szövetsége pro-</i>		
LEGROS A.: <i>Les »Refuges d'oiseaux« en France</i>	II.	9	grammja	II.	3
Madárvédelmi területek Franciaországban	II.	10	Programme of the Association of the Hun-		
LOVASSY S., Dr.: <i>A ragadozómadarak (Acci-</i>			garian Ornithologists.....	II.	6
<i>pitres) fészkelésbeli elterjedésének változása a</i>			Programm des Bundes Ungarischer Orni-		
<i>Magyar=Alföldön az utolsó száz év alatt</i>	I.	10	thologen	II.	6
About the variation of nesting of Birds of			Il programma dell'Associazione degli Orni-		
Prey on the Hung. Lowlands in the last			tologi Ungheresi	II.	6
100 years	I.	12	Programme de la Ligue des Ornithologistes		
Die Veränderungen im Nisten der Raub-			Hongrois	II.	7
vögel im Ungarischen Tiefland während			— — <i>A nagy póling (Numenius arquatus L.)</i>		
der letzten 100 Jahre	I.	13	<i>fészkelése Magyarországon</i>	III.	28
Il cambiamento di nidificazione degli			The nesting of the European Curlew (Nu-		
uccelli rapaci nella Grande Pianura			menius arquatus L.) in Hungary	III.	29
Ungherese negli ultimi cent'anni	I.	14	Das Brüten des grossen Brachvogels (Nu-		
Le changement de la nidification des oi-			menius arquatus L.) in Ungarn	III.	30
seaux de proie au Pays Bas Hongrois			La nidificazione del Chiurlo Maggiore		
dans les dernières 100 années	I.	14	(Numenius arquatus L.) in Ungheria ..	III.	30
MADARÁSZ GY., Dr.: <i>Levél dr. szalóki Navratil</i>			La nidification en Hongrie du Grand		
<i>Dezsöhöz</i>	I.	7	Courlis (Numenius arquatus L.)	III.	31
Extract of a letter to Dr. D. Navratil of			RÉZ E.: <i>Erdei szalonka (Scolopax rusticola L.)</i>		
Szalók	I.	8	<i>fészkelése</i>	II.	34
Brief an Herrn Desider Navratil von Szalók	I.	8	The nesting of the Scolopax rusticola L.		
La lettera indirizzata al Sig. D. Navratil			Brüten der Waldschnepfe (Scolopax rusti-		
di Szalók	I.	9	cola L.)	II.	36
Extrait de la lettre adressée Mr. Dr. D.			La nidificazione delle Beccaccie (Scolopax		
Navratil de Szalók.....	I.	9	rusticola L.)	II.	37
MADOC, H., W.: <i>Bird-Protection in England</i>	III.	23	Nidification de la Bécasse (Scolopax rusti-		
A madárvédelem Angliában	III.	24	cola L.)	II.	37
MIHÁLIK P. Vide KISS.			SZTANKOVITS J.: <i>A madárvédelem népszerűsíté-</i>		
MURAKÖZY D.: <i>Az ornithologia és a kertészet</i>	II.	19	<i>sítése</i>	III.	36
Ornithology and gardening.....	II.	21	Popularisation of Bird-Protection	III.	37
Ornithologie und Gartenbau	II.	21	Die Popularisierung des Vogelschutzes ..	III.	38
L'ornitologia ed il giardinaggio.....	II.	22	La popolarizzazione della protezione degli		
L'ornithologie et l'horticulture	II.	23	uccelli	III.	39
MYERS, J. G., Sc. D.: <i>The needs of Bird Pro-</i>			La vulgarisation de la protection des oi-		
<i>tection in New=Zealand</i>	II., 7,	III.	seaux	III.	40
Hogy áll a madárvédelem ügye New=Zee-			<i>Hírek</i>	I. 22, II. 42,	III. 41
landban (Újzéland)	II. 8,	III.			

K Ó C S A G

360

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: *Szalóki Navratil Dezső dr.* egyetemi magántanár. Társszerkesztő: *Nagy Jenő dr.* Előfizetési ára: Magyarországon évi 4 pengő, külföldön évi 6 pengő. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Owner and responsible editor: *Dr. Desiderius Navratil de Szalók*, lecturer at the University. Co-editor: *Dr. Eugene Nagy*, head-master. Subscription for inland 4— P yearly, for abroad 6— P. Subscriptions accepted at the office: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Inhaber und verantwortlicher Redakteur: Privatdozent *Dr. Desider Navratil von Szalók*. Mitredakteur: *Dr. Eugen Nagy*. Bezugspreis für das ganze Jahr im Inlande P 4—, im Auslande P 6—. Zu beziehen durch den Verlag: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Possessore del giornale e redattore responsabile: libero docente d' Università *Dottor Desiderio Navratil di Szalók*. Redattore associato: professore *Dottor Eugenio Nagy*. Abbonamento annuale per l' interno P 4—, per l' estero P 6—. Ordinamento all' amministrazione: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Propriétaire et rédacteur: le docteur *Didier Navratil de Szalók*, professeur agrégé Rédacteur associé: le docteur *Eugène Nagy*. Abonnement dans le pays P 4—, dans l' étranger P 6— pour un an. Souscription par l' administration: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Comme nous désirions pouvoir remettre le plus tôt possible entre les mains des experts étrangers la revue paraissant à Genève, à l'occasion de la Conférence pour la protection des Oiseaux, et que, par ce fait, nous ne disposions que d'un temps fort court, nous nous voyons obligés de présenter des excuses pour les inadvertances et les fautes d'impression qui ont pu s'y glisser.

Corrigenda !

---

for "heron"	read "white heron"
for "conservatory"	„ "Station for Bird-Observation"
for "Reiher"	„ "Edelreiher"
for "airone"	„ "airone bianco"

K Ó C S A G

MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A TISZÁNTÜLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

*Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary.*

*Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza.*

*Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornith. Ungheresi e dell
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale.*

*Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Periodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale.*

ANAGY világégés után, amikor Európa államai egytől-egyig nagy pénzügyi és gazdasági kríziseken esnek át, a kis Magyarország Kultuszminisztere iparkodik megmutatni, hogy bármilyen megerőltetésébe kerül is, a kultúrára mindig van megtakarított pénze.

Hogy a Miniszternek milyen finom érzéke van a legmagasabb kultúra igényei iránt is, ezt a világraszóló magyar biológiai intézet kreálásával dokumentálta a legjobban: Tihanyban, a Balaton partján.

»Boldog lehet az a nemzet és nagy jövő áll előtte, amelynek Kultuszminisztere a kultúrájának hivatott nagy apostola« — mondta egy nagynevű külföldi tudós a múlt év őszén a magyar biológiai intézet megnyitásakor.

Egy kis lelkes csoport összekovácsolta a magyar ornithologusok szövetségét, amely Herman Ottó szellemében akarja egyesíteni a vadász-, erdész- és gazdászársadalmat az ornithologusokkal.

E nehéz munkában segítőkéz nyúl feléjük. Lelkesíti a tábort, anyagiakkal jön segítségükre és serkenti őket egy lap, a »Kócsag« kiadására. A tihanyi magyar biológiai intézetben helyt ad egy »madárvárta« felállítására a világhírű kócsagtelep közelében, megígérvén, hogy a kis Balatonnak lecsapolás alá eső részét — amely jelenleg magántulajdon s ahol még a kócsag fészkel — megmenti a végpusztulástól.

E segítőkéz a magyar Kultuszminiszter keze, a nagy Organizátoré, gróf Klebelsberg Kunoé, kinek nevét aranybetűkkel írja fel a történelembe nemcsak a magyar kultúra, de az egész kultúr világ összes ornithologusa is.

INTRODUCTORY ARTICLE

AFTER the great conflagration, when the states of Europe underwent a great financial and economic crisis, the Minister of Public Education of Hungary endeavoured to show that he can spare a certain amount for culture, at any cost.

The keen susceptibility of the Minister for the demands of the highest spheres of culture is most strikingly proved by the establishment of a world-renowned biological institute at the shores of the Balaton, at Tihany.

»The nation which can boast of a Minister, who is such an apostle of culture may rightly be happy and will have a splendid future« said a great foreign scholar, last year, at the opening festivity of the Hungarian biological institute.

A little enthusiastic group created the association of the Hungarian ornithologists which attempts to unite, in the spirit of Otto Herman — the hunters, the foresters, the farmers and the ornithologists.

A helping hand is stretching out towards them: it encourages, it tends material support to the publication of a review, entitled "Kócsag" (The Heron). The Hungarian biological institute hospitably receives them and founds a conservatory for birds in the vicinity of a renowned nesting place of herons. It further promised to assist

them in acquiring that part of the Balaton which is being drained, and being private property, will be bought by the state in order to save the herons from utter disappearance.

This helping hand is that of the Hungarian Minister, of the great organiser, Count Kuno Klebelsberg, whose name will be commemorated with golden letters in history not only by the Hungarian but by all ornithologists of the world.

EINFÜHRUNG

NACH dem grossen Weltbrand, während sämtliche Staaten von Europa schwere finanzielle und wirtschaftliche Krisen durchmachen, ist der Kultusminister des kleinen Ungarns bestrebt zu zeigen, dass er für die Kultur immer erspartes Geld hat, möge es ihm noch so grosse Anstrengungen kosten.

Was für einen feinen Sinn der Minister auch für die Ansprüche der höchsten Kultur besitzt, hat er am besten durch die Gründung der weltberühmten Ungarischen Biologischen Anstalt in Tihany am Balatonsee darlegt.

»Glücklich kann die Nation sein und eine grosse Zukunft steht ihr bevor, deren Kultusminister ein berufener, grosser Apostel der Kultur ist« — sagte ein hochberühm-

ter ausländischer Gelehrter im vergangenen Herbst bei der Eröffnung der Ungarischen Biologischen Anstalt.

Eine kleine begeisterte Gruppe hat den Verband der ungarischen Ornithologen zusammengeschmiedet, der die Jäger, Förster und Landwirte im Geiste von Otto Herman mit den Ornithologen vereinigen will.

In dieser schweren Arbeit reicht sich ihnen eine hilfsbereite Hand. Sie begeistert das Lager, kommt ihnen in materieller Hinsicht zu Hilfe und spornt sie zur Herausgabe der Zeitschrift »Kócsag« (Reiher) an. In Anlehnung an die Ungarische Biologische Anstalt in Tihany gibt sie Gelände zur Aufstellung einer Vogelwarte in der Nähe des weltberühmten Reiherlagers und sie verspricht, dass sie den der Entwässerung anheimfallenden Teil des kleinen Balatons, der gegenwärtig Privateigentum ist und wo der Reiher noch nistet — vom Untergang rettet.

Diese hilfsreiche Hand ist die Hand des ungarischen Kultusministers, des grossen Organisators, des Grafen Kuno von Klebelsberg, dessen Namen nicht nur die ungarische Kultur, sondern auch die gesamten Ornithologen der ganzen Kulturwelt mit goldenen Lettern in die Geschichte eintragen.

ARTICOLO D'INTRODUZIONE

DOPO la grande conflagrazione mondiale, quando tutti gli Stati d'Europa attraversano una crisi finanziaria ed economica, il ministro della P. I. d'Ungheria ha cercato di dimostrare che malgrado tutti gli sforzi, per la cultura c'è sempre del denaro messo in disparte.

Nulla prova meglio la sensibilità fine del ministro circa i bisogni dell'alta cultura quanto l'istituzione dell'Istituto biologico di Tihany, istituto di fama mondiale creato sulle rive del Balaton.

»Felice e di grande avvenire è quella nazione il cui ministro della P. I. è grande apostolo della cultura« — ha dichiarato un grande scienziato straniero l'anno scorso, in occasione dell'inaugurazione dell'Istituto biologico ungherese.

Un piccolo ed animoso gruppo ha costituito l'associazione degli ornitologi ungheresi, la quale nello spirito di Ottone Herman vuole riunire i cacciatori, i forestali e gli economi rurali con gli ornitologi.

In quest'opera difficile una mano amica si tende verso di essi, la quale li anima, li aiuta materialmente e gli sprona all'edizione d'un periodico, alla pubblicazione dell'»Kócsag« (Airone). L'Istituto biologico ungherese di Tihany offre il posto per l'istituzione della »sentinella degli uccelli« nei pressi delle tenute di fama mondiale per l'allevamento degli aironi, con la promessa che dopo la bonifica di quella parte del piccolo Balaton, che attualmente costituisce proprietà privata, essa passerà in proprietà dello Stato, perchè ivi, dove nidifica l'airone, la località venga salvata dalla distruzione definitiva.

Questa mano amica è la mano del ministro della P. I., del grande organizzatore, del Conte Kuno de Klebelsberg, il cui nome sarà scritto nella storia a caratteri d'oro non solo dagli ornitologi della cultura ungherese ma anche da quelli di tutto il mondo civile.

ARTICLE INTRODUCTIVE

APRÈS la grande incendie de monde, quand tous les États d'Europe passèrent une lourde crise financière et économique, le ministre des cultes de la petite Hongrie se tachait de montrer que pour la culture, coûte que coûte, il y a toujours de l'argent ménagé.

Le ministre documentait a mieux, en fondant l'institut biologique à Tihany près du lac de Balaton, qu'il a le fin

sens pour les plus grandes prétentions de la culture.

Un savant étranger très illustre disait à propos de l'ouverture de l'institut biologique hongrois: »Une nation, qui a un ministre des cultes qui est à la fois un apôtre de la culture, doit être très heureuse et elle se trouve avant un grand avenir.«

Un petit groupe enthousiasmé forgeait l'union des ornithologues hongrois, ayant l'intention de réunir la société des chasseurs, forestiers et économes avec les ornithologues.

Dans ce travail difficile nous voyons une main auxiliaire se tendre vers eux, qui les enthousiasme, ambitionne et les aide matériellement aussi pour l'édition d'un

journal, le journal »Kócsag« (»L'aigrette«). L'institut biologique hongrois de Tihany donne la concession à l'établissement d'une »garde d'oiseau« à la proximité de la colonie d'aigrettes bien comme dans le monde entier puis donnant la promesse de bien vouloir procurer à l'état la partie du Balaton petit destinée de mettre à sec (à présent propriété privée) que l'endroit, ou nichent encore des aigrettes, soit sauvé de la destruction.

Cette main auxiliaire, c'est la main du ministre de culte hongrois, le comte Kuno Klebelsberg. Ce ne seront pas seulement les hongrois qui écriront ce nom en lettres dorées dans l'histoire, mais ce seront les ornithologues du monde entier de culture.

ÚTRAVALÓ

ZOLD hímek kapnak a vizek letarolt partjai s a gólyahír aranysárgán tündöklő foltjai ragyognak már a sarjadzó zöld szőnyegen. Megélnékültek újra vizeink, mocsaraink és megérkeznek »Ők«, a lápok szűz fehér madarai, a kócsagok.

Tavaszi nyílásával vizeink, lápjaink új életrekelésével szárnyaira bocsátjuk mi is a »Kócsag«-ot. Ő a mi legféltettebb, legkedvesebb madarunk, amely a legszebb és legjellemzőbb alakja a hazánkra nézve amúgy is jellemző vizimadár-világnak, s így ő különösen a külföld előtt, a magyar madárfauna megtestesítője.

Úgy szeretnők, ha a mi »Kócsag«-unk is oly kedves vendége és vágyakozási tárgya lenne mindazoknak, akik szeretettel és megértéssel foglalkoznak a magyar föld madárvilágával, mint akár maga a nemes hófehér madár.

Az ő szűzies fehérsége, amely szeplőtlen marad még a mocsarak szennyes vizében is, legyen a mi jelképünk törekvéseink és céljaink tisztaságában. Miként a mi szent madarunk is, a föld salakjától mentesen szárnyal tova a magasban, éppúgy haladjon a mi »Kócsag«-unk is tisztán, érintetlenül kitűzött pályáján, magasztos céljainak a megközelítésére.

De szimbólumnak választottuk még a »kócsagot« azért is, mert az ő neve egyúttal lelkesít, bátorít abban a már régóta folytatott küzdelmeinkben, amelyet hazánk pusztulóban levő természeti kincseinek a megmentéséért folytatunk.

Mintha már derengene egy kicsit... s a hajnalszürkületből egy szűzfehér kócsag válik ki és evez nyugodt, biztos csapásokkal a tihanyi madárvárta, a kis Balaton, a nemzeti park rezervátuma felé.

PREFACE

THE mown banks of the rivers are again flourishing with green herbage and the golden-yellow spots of daisy-flowers glitter on the green carpet. Our lakes and swamps revived to fresh life and the herons, these virginal white birds of the marshes arrived.

With the budding of the Spring, with the revival of our marshes also we send out our "Kócsag" (The Heron). It is our dearest, most beloved bird and most beautiful and characteristic figure of the world of waders, so special to Hungary. It is the personification of the Hungarian fauna of birds in the eyes of abroad.

We should be happy if our "Kócsag" would become such a dear guest and object of yearning to all those who study the birds of Hungary with devotion and comprehension, as the noble white bird itself. Its virgin purity, which remains unspotted even in the filthy waters of the marshes, shall be our symbol for the purity of our endeavours. As our sacred bird flies up into the height unsullied from the earth, so may our "Kócsag" soar up purely, untouched on its career, to approach its noble aims.

We have chosen the Heron as a symbol as well, as its name encourages, uplifts us in that old struggle which we fight for the rescue of the decaying treasures of our country.

It seems, as if dawn would break. From the dusk of the dawn a white heron appears and waves with sure, composed strokes towards the conservatory of birds at Tihany, to the reservation of our national park.

ZUM GELEIT

DIE kahlen Ufer der Gewässer bekommen ihren grünen Schmuck und die goldgelb strahlenden Flecken der Dotterblume prangen schon auf dem

sprössenden grünen Teppich. Unsere Gewässer, unsere Sümpfe haben sich von neuem belebt und nun kommen »Sie« an, die jungfräulich weissen Vögel der Moore, die Reiher.

Mit dem einbrechenden Frühling, mit dem Erwachen unserer Gewässer, unserer Moore zu neuem Leben lassen auch wir unsern »Kócsag« (Reiher) auffliegen. Er ist unser liebster Vogel, um den wir am meisten besorgt sind, der die schönste und typischste Figur der für unser Vaterland auch sonst charakteristischen Wasservogelwelt ist und so verkörpert besonders er vor dem Ausland die ungarische Vogelfauna.

Wir wünschten, dass all denen, die sich mit Liebe und Verständnis mit der Vogelwelt unserer Heimat befassen, unser Reiher ein ebensolch lieber und herbeigesehnter Gast sei, wie auch der edle, weisse Vogel selbst.

Seine jungfräuliche Weisse, die selbst im Schmutzwasser der Moore makellos bleibt, sei das Sinnbild der Reinheit unserer Bestrebungen und Ziele. Wie auch unser heiliger Vogel frei von der Schlacke der Erde hoch in den Lüften seinen Weg zieht, so soll auch unser »Kócsag« rein und unberührt seinen vorgezeichneten Weg nehmen, um seinen hehren Zielen näherzukommen.

Wir haben den »Kócsag« auch deshalb als Sinnbild gewählt, weil sein Name uns in unserem schon seit langem geführten Kampfe, den wir zur Rettung der verfallenden Naturschätze unseres Vaterlandes führen, zugleich begeistert und ermuntert.

Als ob eine Morgenröte sich schon zeigen wollte . . . und aus der Morgendämmerung tritt ein silberweisser Reiher hervor und steuert ruhig und sicher der Tihanyer Vogelwarte, dem kleinen Balaton und dem Nationalschutzpark zu.

VIATICO

LE NUDE rive delle acque si ornano di verdi ricami e sul tappeto in gergoglio risplendono le lucenti macchie delle gialle calte. Le nostre acque, le nostre paludi tornano a nuova vita ed arrivano essi, i verginei uccelli degli acquitrini, gli aironi.

Col nascere della primavera, col rinnovarsi delle nostre acque e delle nostre paludi anche noi lanciamo al volo l'»Aironone«. Questi è il nostro uccello più caro e più vezzeggiato, il rappresentante più bello e più caratteristico del mondo degli uccelli acquatici della nostra Patria, mondo caratteristico per se stesso, di guisa che specialmente esso incarna dinanzi all'estero la fauna ungherese degli uccelli.

Vorremmo che anche il nostro »Kócsag« (Airone) fosse un ospite così caro e desiderato per tutti coloro che si occupano con amore e con comprensione del mondo degli uccelli della terra magiara, come lo è lo stesso nobile uccello bianco come il bucaneeve.

Il suo biancore vergineo, che resta immacolato anche nelle sudicie acque dei pantani, sia il nostro simbolo nella purezza del nostro programma e dei nostri scopi. Siccome il nostro sacro uccello spicca nell'alto il suo volo, immune dalle scorie della terra, così proceda nel suo cammino anche il nostro »Kócsag« puro ed intatto, per avvicinare i suoi scopi sublimi.

Ma abbiamo scelto a simbolo il nostro »Kócsag« anche perchè il suo nome ci dà animo e coraggio alle lotte che da lungo tempo andiamo combattendo per salvare i tesori naturali che vanno scomparendo dalla nostra Patria.

Ma come se albeggiasse un pò . . . . . e dal crepuscolo si stacca un airone vergineamente bianco e con colpi sicuri e tranquilli rema verso la sentinella degli uccelli di Tihany, verso il piccolo Balaton, riserva del parco nazionale.

MOTS D'ACCOMPAGNEMENT

LE bords glanés des eaux se recouvrent de la couleur verte et sur ce tapis étincellent les tâches brillants des fleurs jaunes dorées. Les eaux et les marais se revivent, les vierges et blancs oiseaux de maréage arrivent, ce sont les aigrettes.

Avec le commencement du printemps nous faisons aussi prendre la volée de notre »Kócsag« (»Aigrette«). Il est le plus aimable oiseau dont nous sommes le plus jaloux, c'est la figure la plus belle et la plus caractéristique du monde des oiseaux d'eau de notre patrie et comme ça c'est lui qui est le personificateur de la faune d'oiseau hongrois devant l'étranger.

Nous désirons que notre »Kócsag« soit aussi l'objet désiré et aimé pour ceux qui s'occupent au monde des oiseaux hongrois et le comprennent aussi, comme lui même le noble oiseau blanc. Son blancheur virginal, qui reste sans tâche même dans le sale marais, soit notre symbole pour nos ambitions claires et d'un but propre. Comme l'oiseau saint qui vole dans la hauteur, sauf de la sevrerie, de la même façon doit marcher notre »Kócsag« aussi clair et sans tâches, sur sa voie destinée, pour s'approcher de son but auguste.

Nous l'avons choisie aussi comme symbole l'aigrette, parce qu'il nous enthousiasme et encourage dans la lutte de sauver le trésor naturel, étant presque en destruction de notre patrie.

Mais il commence de s'éclaircir déjà... de l'aube se détache une aigrette blanche et vierge et marche avec des pas sûrs et tranquils vers la »garde d'oiseau«, vers le Balaton petit, vers le réservoir du parc national.

LEVÉL DR. SZALÓKI NAVRATIL DEZSŐHÖZ

KEDVES Barátom! Felkerestél magányomban és felkértél arra, hogy a »Kócsag« című, most meginduló lapunk címlapját rajzoljam meg és egyúttal az első számba cikket is írjak.

Megtisztelő felkérésednek örömmel próbálok eleget tenni, de ne várjatok tőlem, kérlek, valami mélyenszántó, tudományos cikket, mert ahhoz én már nem értek, hisz a Magyar Nemzeti Múzeum kapui, ahol egy emberöltőn át kifejtett munkásságom gyümölcse pihen, tizenhárom évvel ezelőtt bezárultak előttem.

A címlapot illetőleg készséggel teszek eleget szíves kérésednek, hiszen az én világom most a madarak festése. Ha nem foglalkozhatom velük tudományosan, azért köztük élek, ők az én barátaim: holtan; utánuk járni nem tudok, miután betegségem ide a szobámhoz köt, de azért nem panaszkodom, mert, hála, mégis kegyes volt hozzám a Sors, kezembe adta az ecsetet és az én drága kis szárnyas barátaimat lefesthetem száz és száz alakban. Itt tobzódhatom, itt nem vethet gátat nekem ember, földi ember, ezt csak az a felsőbb Hatalom veheti el tőlem, amely kegyes volt hozzám és megengedte nekem, hogy még most, 70 éves koromban is, az én kis szárnyas barátaimat sokféle alakban megörökíthessem. Hisz most már csak ez éltet engem és e téren s mindig szívesen állok rendelkezésedre. De azért megpróbálok másik kérésednek is eleget tenni és emlékeimből fogok egyet-mást elmondani, hisz erre a szép magyar szóra, hogy kócsag, az emlékek egész raja tolul fel agyamba: ama szép és boldog időknek emléke, amikor volt még öröm és boldogság, volt kócsag bőven és volt egy erős, gazdag, nagy Magyarország!

Nem tudom biztosan, 1886- vagy 1887-ben boldogult *Serák Károly* barátommal, az Állatkert akkori igazgatójával lementünk *Vörs*-re kócsagvadászatra, kócsaggyűjtésre. Napokig bujtuk az akkor még érintetlen, szinte ősi állapotban lévő nádrengeteget, hol a vizimadarak légióit zavartuk fel és kötésig erő vízben mászkálva figyeltük kócsagjainkat. Bizony nem túlzok, ha azt mondom, hogy egy-egy lövés után százsámra keltek fel ezek a gyönyörű hófehér madarak, hogy mint egy nagy fehér felhő mind magasabbra szállva, eltűnjenek.

A fészkeken maradt, még repülni nem tudó, de azért már anyányi fiatalokból sikerült is *Seráknak* rövid idő alatt tekintélyes mennyiségű »csereanyagot« gyűjteni, hisz akkor mi láttuk el fél Európa állatkertjeit kócsagokkal.

Pár évvel később, mikor *Herman Ottó*val ugyancsak a Balaton mellett, Tótszentpálon voltam, ugyancsak gazdag kócsagfészek-telepeket figyelhettünk meg.

Ebben az időben még nemcsak a Balaton környékén, hanem az Alduna mentén elterülő ősmocsarakban is szép számmal tanyáztak a nemes kócsagok.

Így például amikor a *Természettudományi Társulat* megbízásából a milleniumi kiállítás részére ornithologiai anyagot gyűjtöttem, Titel környékén még bizony nagyon sok pár fészkelte és itt is lőttem az egyik legszebb hím példányt, melyet valaha láttam és amelynek, ha jól emlékszem, nem kevesebb, mint 52 dísztolla volt. Ez a példány — ha igaz — még ma is megvan a Nemzeti Múzeumban.

Alig pár évvel később néhány angol barátommal, akik ugyancsak kócsag iránt érdeklődtek, lent jártam újból Titel környékén, de már nyomuk sem volt a kócsagoknak, de nem is lehetett, mert ott, ahol pár év előtt még nagy számmal tanyáztak a mocsarakban, már mindenütt szántóföldekre találtunk.

Mikor néhai gróf Königsegg Fidel barátommal 1910—11-ben ornithologiai gyűjtések végett Afrikában, Kelet-Szudánban jártunk, a Kék-*Nilus* és a *Dinder* folyók partjain vadászgatva, naponta találkoztam a mi kedves ismerősünkkel, a *nemeskócsaggal!* Sokszor elmerengtem akkor azon, vajjon hol húzzák meg magukat költés idején, mióta hozzánk kénytelen-kelletlen csaknem egészen hűtlenek lettek, megvonván tőlük vizet, mocsarat, csendet és magányt. Európában az egy Dobrudzsát kivéve, alig találunk ma már maguknak fészkelő helyet és lassan-lassan fogynak, pusztulnak.

Megöli, kipusztítja őket — nem a vadászat, a vízszabályozás, az ármentesítés — hanem a kultúra, mely rádiót, oceánrepülőt termel, de elviszi tőlünk a büszke szép kócsagot.

Örömmel látom, hogy ennek a ritka magyar specialitásnak védelmére egyesület alakult, mert ha megélhetésének természetes előfeltételeit biztosítani tudjuk oly módon, hogy a Balaton és a Kis-Balaton sarkában azt a kis szögletet a maga ősi, szűzvadon állapotában megtartjuk, akkor azt a néhány családot, mely költésre ott szokott megjelenni, megmenthetjük magunknak.

Bízunk a magyar kultuskormány ismert áldozatkészségében, hogy ezen ritka kincsünk megmentése érdekében tőle telhetőleg mindent el fog követni!

Budapest, 1928 április 20.

Igaz barátod

DR. MADARÁSZ GYULA

EXTRACT OF A LETTER TO DR. D. NAVRATIL OF SZALÓK

THE author recollects the times when the heron was still living in large numbers in Hungary. It was in 1886 or 1887 when at a single shot hundreds of herons flew up from the rushes of Vörs and it was easy to catch the young ones from the nests. After some years, author studied a number of camps of herons at the side of the Balaton lake, at Tótszentpál. Before 1896 at the Lower Danube in the marshes of the Tisza many a heron nest was to be found and it was here that author shot his most beautiful trophy, a heron having 52 luxurious feathers, but after the elapse of some years not a single trace remained of this precious bird, as the marshes had been turned into arable land. During the years 1910—1911. he daily met with herons in Africa, East Sudan, on the banks of the Blue Nile and Dinder. In Europe the Dobrudja is perhaps the only spot where the heron can find a convenient place of nesting and is about totally to disappear.

Author gladly salutes the establishment of the society which aims at the protection of a speciality of Hungary and is strongly convinced that those families of herons which visit at the time of breeding the lake Balaton, will by the maintenance of this territory in its original state, continue to nest there.

BRIEF AN HERRN DESIDER NAVRATIL VON SZALÓK

DER Verf. teilt seine Erinnerungen aus der Zeit mit, in der der Edelreiher in Ungarn noch in grosser Zahl hauste. Im Jahre 1886 oder 87 flogen im Balatonsee (Vörs) in der dortigen Schilfwildnis auf einen Schuss hunderte von prachtvollen Reiher auf, und aus den Nestern konnte man mit Leichtigkeit junge Reiher sammeln. Einige Jahre später konnte er ebenfalls am Balatonsee in Tótszentpál zahlreiche Reiheransiedlungen beobachten. Vor dem Jahre 1896 hat er an der unteren Donau in den Sümpfen von Titel viele Reiherester beobachtet und

sein schönstes Exemplar mit 52 Prachtfedern erlegt. Einige Jahre später fand er dortselbst keine Spuren mehr von Reiher, da das ehemalige Sumpfland bereits in Ackerland umgewandelt war. Im Jahre 1910—11 begegnete er täglich Reiher in Afrika, im Ost-Sudan, an den Ufern des Blauen Nils und des Dinders. In Europa findet der Reiher ausser der Dobrudscha kaum mehr geeignete Brutplätze und allmählich verschwindet er ganz.

Verf. begrüsst mit Freude die erfolgte Gründung des Vereins zum Schutze dieser seltenen ungarischen Spezialität und glaubt die Reiherfamilien, die zur Brut die Ecke zwischen Balaton und Kis-Balaton besuchen, durch Aufrechterhaltung des ursprünglichen Zustandes der Gegend für Ungarn erhalten zu können.

LA LETTERA INDIRIZZATA AL SIG. D. NAVRATIL DI SZALÓK

L'AUTORE passa in rassegna i ricordi dell'epoca in cui gli aironi vivevano in Ungheria in grande quantità. Nel 1886 e nel 1887 in occasione d'una caccia che ebbe luogo a Vörs bastava uno solo colpo di fucile perchè da quell'enorme canneto prendessero il volo centinaia di meravigliosi aironi ed era cosa assai facile raccogliere dai nidi giovani aironi. Alcuni anni più tardi l'autore studiò diverse altre tenute di aironi nei pressi del Balaton, a Tótszentpál. Prima del 1896, nel basso Danubio, nelle paludi di Titel l'autore aveva trovato numerosi nidi di aironi e qui ne prese il più bell'esemplare: un airone ornato di 52 penne di gala. Dopo alcuni anni però non vi trovò più alcuna traccia degli aironi poichè le paludi d'una volta eransi nel frattempo trasformate in terra arabile.

Nel 1910 e nel 1911 in Africa, nel Sudan orientale e sulle rive del Nilo azzurro e del Dinder tutti i giorni s'incontrava con gli aironi. In Europa, eccezion fatta della regione del Dobrudsza, l'airone non trova più un posto adatto alla nidificazione e lentamente scomparirà del tutto.

L'autore è lieto della costituzione d'un'associazione, sorta per la difesa di questa specialità magiara e crede fortemente che le famiglie di aironi che all'epoca della fecondazione cercheranno l'angolo del Balaton e del piccolo Balaton, conservando lo stato originale di quelle regioni, esse vi troveranno posti adatti alla nidificazione.

EXTRAIT DE LA LETTRE ADRESSÉE MR. DR. D. NAVRATIL DE SZALÓK

L'AUTEUR fait connaître ses souvenirs du temps, quand l'aigrette vivait en grand nombre en Hongrie. En 1886 ou 1887 à propos d'un chasse à l'aigrette, aux environs de Vörs, sur un seul coup de fusil une centaine de cet oiseau quittait la roselière, et comme ça on pouvait très facilement enlever des jeunes aigrettes. Quelques ans plus tard l'auteur observait des nids nombreux d'aigrettes près du lac de Balaton à Tótszentpál. Il tuait avant 1896 au Danube inférieur, un très beau exemplaire, d'une aigrette qui possédait 52 plumes de gala; mais un peu plus tard il n'y trouvait aucune des aigrettes, parce que le marais se transformait en défrichage. En 1910—11 il observait en Afrique au Sudan oriental, aux bords de Nil bleu et de Dinder, tous les jours des aigrettes. Momentanément on ne trouve pas des aigrettes en Europe qu'à la Dobrudsza où elles trouvent encore un just endroit pour la nidification, elles ont l'air de disparaître tout à fait en peu de temps.

L'auteur est heureux de pouvoir saluer l'établissement de l'union fondé pour la défense de cette spécialité hongroise, il pense bien, que pour ces familles d'ai-

grettes qui cherchent à la ponte l'angle du Balaton et du Balaton petit, en retrouvant cette place dans son état d'origine, elle sera convenable pour la nidification.

A RAGADOZÓMADARAK (ACCIPITRES) FÉSZKELÉSBELI ELTERJEDÉSÉNEK VÁLTOZÁSA A MAGYAR ALFÖLDÖN AZ UTOLSÓ SZÁZ ÉV ALATT

MINTEGY kétszáz éve annak, hogy a nyugalmasabb idők beálltával a magyar Alföldön a földművelés tágabbkörű fejlődésnek indult és pedig az állattenyésztés és az erdők rovására. A termőföld nyerése végett az ember mindjobban irtotta az erdőt, ekével kikezdte a végeláthatatlan legelőket, elvezette a lápok vizeit s a szabadon kalandozó folyókat gátak közé szorította. Ezzel Alföldünk korábbi arculata alaposan megváltozott. Ez a vízrajzi átalakulás teljesen átformálta egyes területek állat- és növényvilágát is. A lecsapolások legfeltűnőbb hatása vízimadaraink eltűnésében nyilvánult. Ahol alig két-három emberöltő előtt még tengernyi nádasok zizegtek s mesés labirintjaikban csónakkal járt halász, vadász, ott ma öserejű termőföld érleli a kalászt, a nádas, gyékényes, sásos susogását a búza rengése váltotta fel s ott a vízimadarak ezrei helyett fogoly, túzok és pacsirta fészkel. A mocsárerdőket, de a homoki tölgyesek jó részét is kiirtották s ma az alföldi erdők úgyszólván csak egyes kisebb foltokra szorítkoznak, nagyobb összefüggő erdőségek jóformán csak a Duna alsóbb szakaszai mellékén vannak még. Ez a változás különösen nagyobb ragadozómadarainkat fosztotta meg fészkelő helyüktől s ezzel fészkelőterületüket szűkebb határok közé szorította. A vadász-fegyverek tökéletesedése, a vadászterületek gondozottságával kapcsolatos vadóvás, a ragadozó vadak méreggel történő irtása pedig egyéni sokaságukat tette tönkre. Így *Petényi* a mult század harmincas éveiben a *kerecsen* (*Falco sacer* Gm. = *cherrug* Gray) fészkelését a Budapest alatti adonyi sziget erdeiben is megfigyelhette; ma már, mint fészkelőt, jóformán csak az Alduna erdőségeiből és a Bakony néhány pontjáról ismerjük.

A síkságot lakó és a nagykiterjedésű legelőkön ürgésző-egerésző *vörös kánya* (*Milvus iclinus* Sav.) még a mult század hetvenes éveiben a legelők között elterülő kisebb alföldi tölgyes szálerdőkön szép számmal fészkeltek; ma már ott csak szórványos az előfordulása s mint fészkelő, ez is az aldunavidéki erdőségekbe szorult.

Az Alföld egyik leggyakoribb, nagyobbtestű ragadozómadara gyanánt, ezelőtt, a bizonyos tekintetben vízhez kötött életmódú *barna kányát* (*Milvus migrans* Bodd.) ismertük, amely minden vízmenti magas erdőn fészkeltek; ma már a vízparti erdők megfogytával, Baja vidékétől kezdődőleg, csak az aldunamenti erdőknél költ, eléggé bőven.

A Sárrétek, az Ecsedi-láp és egyéb alföldi nádasrétségek eltűnésével a nádasok tipikus ragadozó fészkelői, a *barna rétiheja* (*Circus aeruginosus* L.) és a *kék rétiheja* (*Circus cyaneus* L.), költőterülete nagyon összezsugorodott, úgy, hogy ma

még nálunk jóformán csak az aldunavidéki, hanysági, velenceitavi és balatoni nádasokban fészkelnek, még könnyen megfigyelhető mennyiségben.

A *héja* (*Astur palumbarius* L.) azelőtt az alföldi, főként tölgyes szálerdőkön is fészkel; 1874-ben a debreceni Pacs-erdőn még láttam a fészket és tojásait; ma már az Alföldön jóformán csak az Alduna erdeiben, de itt is csak elvétve költ. Fészkelőterületét ma a hegyvidék szálerdei teszik.

Ugyanez mondható az *egerész ölyvre* (*Buteo communis* Less.) is, amely az Alföldön ma már csak az aldunai erdőségekben fészkel, jöllehet a hegyvidékek bükköseiben egyike a legközönségesebb fészkelő ragadozómadarainknak. Egerjáráskor, nyár végén és ősszel, annál bővebben keresi fel gabonatermő rónáinkat.

Az alföldi szálerdők kiirtása folytán domb- és hegyvidéki erdeinkbe, főként a bükkösökbe, szorult fészkelésre a *darázsölyv* (*Pernis apivorus* L.) is, amely még mintegy fél század előtt az alföldi tölgyesekben és magas nyárfaerdőkön (Szeged vidéke, Halas), ha nem is nagyon bőven, de szerte fészkel.

A *rétisas* (*Haliaëtus albicillus* L.) fészket még a múlt század nyolcvanas éveiben az akkori Ecsedi-lápon az ecsedi »Nagy éger«-ben láttam, az ott kóválygó öregekkel együtt; ma már csak az Alduna, meg a Fruska-Gora északi oldalának erdőségeiben fészkel, de ott sem valami bőven, jöllehet *Rudolf* trónörökös 1878-ban csak Apatin vidékéről 19 lakott fészkeről tett említést: Az ország egyéb részein ősztől-tavaszig csak kóborol; a még szaporodásra nem érett egyénei nyáron oly helyeken is mutatkoznak, ahol a faj már nem fészkel. A nagy sasok közül nálunk még ez látható a leggyakrabban.

A *kigyászsas* (*Ciceaëtus gallicus* Gm.) száz év előtt a Peszéri erdőn (Pest m.) fészkel; ma már csak az Aldunánál, a Fruska-Gorában s más hegyi erdeinkben költ, de nagyon kevés számmal. Ezt a semmi kárt sem okozó, szép, nagy ragadozómadarat leginkább a vadóvás gyéritette meg.

A létfeltételét a halas vizeknél meglelő *halászsas* (*Pandion haliaëtus* L.) régente az Alföld minden nagyobb folyója (Duna, Maros, Tisza, Dráva) mentén elnyult magas erdőkben költött; ma már fészkelésére csak az Alduna melléki erdőkben vannak bizonyítékaink, de ott is kevés párban költ.

A *törpe sas* (*Aquila pennata* Gm.) fészket 1874-ben még a debreceni Pacs-erdőn megleltem s más alföldi erdőn (Gyömrő, Gyula) is megtalálták. Ma már hazánkban csak az aldunamenti, a fruska-gorai és az erdélyi déli részek erdőségeiből ismerjük mint fészkelőt.

Az alföldi egykori nagykiterjedésű legelők között emelkedett erdők jellemző sasfaja, a *parlagi sas* (*Aquila heliaca* Sav.) itt már annyira megritkult, hogy fészkelő otthona csak az aldunamenti, a fruska-gorai s az erdélyi déli részek erdeire terjed.

A *békászó sas* (*Aquila naevia* M. és W. 1809 = pomarina Brehm 1831, nec Gm.) régebben az alföldi tölgyesekben, a mocsarakban levő égererdőkön és a folyómenti árterületi nyárfaerdőkben szórványosan mindenfelé fészkel; a múlt század hetvenes évei elejéről a debreceni Nagyerdőről, a nyolcvanas évek végéről pedig a volt ecsedilápi Nagyégerből ismertem a fészket. Ma már az Alföldön csak az aldunai erdőkön fészkel mérsékeltbb számmal; mint költő, a Kárpátok magas bükköseiben és fenyveseiben ma még nem ritka, különösen az erdélyi déli részen.

Az Alföldön néha ősszel és télen mutatkozó *szirti sas* (*Aquila chrysaëtus* L.) egyénei csak kóborlók; ez a sas Alföldünkön úgylátszik sohasem költött. Nálunk

még a Felvidék és Erdély magashegységi erdőségeiben és meredek sziklafalain vannak fészkelő párjai.

Régebben az Alföldet, amikor a juhtenyésztés még kiterjedtebb volt, különösen nyáron, rendszeren látogatta a *fakó keselyű* (*Gyps fulvus* Gm.) s a nagyobb legelőknek rendes jelensége volt, ahova a Kazán-szoros szikláiról látogatott el, mint ahol 1897-ig még szép számmal fészkel, sőt 1908-ban a deliblati homokpusztán, Gerebenc határában egy 200 holdas erdőben is költött. Ezen helyekről mint fészkelő, ma már eltűnt, s azóta, de különösen attól kezdve, mióta a legelőn elhullott állatok elföldelését a törvény elrendelte, az Alföldön csak ritkaságként mutatkozik.

A *barna keselyű* (*Vultur monachus* L.) régebben a szerémségi Fruska-Gorában, az aldunamenti és az erdélyi déli határláncolat erdeiben százados fákon fészkel; 1878-ban Rudolf trónörökös a Fruska-Gorában fészkeiknél még nyolc darabot ejtett el. Azelőtt az alföldi legelőkön, egyenkint vagy párosával, nem éppen ritkaságként mutatkozott. Most már a fentebb említett területeken sehol sem fészkel s az Alföldön sem látjuk.

Az alföldi erdők pusztulása, a vadászterületek gondozása s a föllendült vadóvás a nagyobb testű, feltűnőbb, de egyúttal nálunk mérsékelt szamban élő ragadozómadár-fajok megapadását, vagy részleges kipusztulását eredményezte; ellenben az erdőtlen területekhez is alkalmazkodó, kisebbtestű fajok fészkelésbeli elterjedésére nem tettek nagyobb hatást. Így a *Kaba* (*Falco subbuteo* L.), a *vörös vércse* (*Falco tinnunculus* [L.]), *kék vércse* (*Falco vespertinus* L.), *kis vércse* (*Falco Naumanni* Fleisch.) és a *karvaly* (*Accipter nisus* L.) a mezők között emelkedő kisebb facsoportokon, sorfákon megtalálják fészkelőhelyüket az elhagyott, vagy erőszakkal elfoglalt varjú- és szarkafészkekben, de tágas faoduban, magas, meredek agyag- vagy homokfalak üregében, sőt a vörös vércse a városok nagyobb épületein is.

DR. LOVASSY SÁNDOR, Keszthely

EXTRACT OF DR ALEXANDER OF
LOVASSY'S ARTICLE ABOUT THE
VARIATION OF NESTING OF
BIRDS OF PREY ON THE HUNG.
LOWLANDS IN THE LAST
100 YEARS

THE Hungarian Lowland has undergone a mighty change in the course of the last hundred years. Through the drainage of waters and meadows the primeval appearance of the Lowland has ceased to exist. Instead of the life of shepherd agriculture has manifested itself. Not only the marshes disappeared but the woods also have become scanty. The former influenced disadvantageously the

increase of marsh-birds, the latter that of birds of prey.

Hundred years ago the *Falco cherrug*. Gray was nesting in the vicinity of Budapest, which is to-day only to be found at the Lower Danube. The once very common *Milvus ictinus* Sav. has become extremely rare while the *Milvus migrans* Bodd. is yet to be met with. The nests of the *Circus cyaneus* L. are very scanty, while the *Circus aeruginosus* L. is still of daily occurrence.

The *Astur palumbarius* L. was forced to retire into the woods of the Lower Danube and the territory of inundations; the *Buteo communis* Less. is still to be found in the woods of the North-

Eastern Lowlands. The stock of *Pernis apivorus* L. has greatly decreased.

We suffered a great loss with the disappearance of the *Haliaëtus albicillus* L. Once it was common in the marshes of Ecsed, now it is only met with at the Lower Danube, South from Mohács. The *Circaëtus gallicus* Gm. which is also nesting by Debrecen, breeds only in the South. The *Aquila heliaca* Sav. disappeared from the Lowland, and the *Aquila pomarina* Brehm prefers to lay its nest in the hills.

The *Aquila chrysaëtus* L. appears only as a vagabond on the Lowlands, as well as the *Gyps fulvus* Gm. and the *Vultur monachus* L. is a very rare guest in the Lowland, although the *Gyps fulvus* was living yet in the woods of the Pusztá Deliblat as far as 1908. Smaller birds of prey lay their nests here and there on the Lowland even to-day.

DR ALEXANDER VON LOVASSY:
DIE VERÄNDERUNGEN IM NISTEN DER RAUBVÖGEL IM UNGARISCHEN TIEFLAND WÄHREND DER LETZTEN 100 JAHRE.

Das grosse ungarische Tiefland hat während der letzten hundert Jahre grosse Änderungen erlitten. Mit der Regulierung der Gewässer, Wiesen, Flüsse verwandelte sich das ursprüngliche Bild des Tieflandes vollkommen. An Stelle des Hirtenlebens fing der Ackerbau an in den Vordergrund zu treten. Aber nicht nur die Gewässer und Sümpfe sind verschwunden, sondern auch die Waldungen des Tieflandes haben sehr abgenommen. Der erste Umstand hat die Verbreitung der Wasser- und Sumpfvögel, der letztere die der Raubvögel nachteilig beeinflusst.

Vor hundert Jahren nistete sogar noch der *Falco sacer* Gm. = cherrug Gray in der Nähe von Budapest, jetzt nistet er nur noch in den Inundationswäldern an der unteren Donau. Sehr selten ist der einst gewöhnliche *Milvus ictinus* Sav. geworden; der *Milvus migrans* Bodd. kommt noch ziemlich häufig vor. Sehr selten nistet schon der *Circus cyaneus* L., hingegen ist der *Circus aeruginosus* L. auch jetzt noch gewöhnlich.

Auch der *Astur palumbarius* L. ist heutzutage schon an die untere Donau und in die Inundationswäldern verdrängt worden; der *Buteo communis* Less nistet noch, besonders in den nordöstlichen Waldungen des Tieflandes. Der Bestand an *Pernis apivorus* L. ist auch sehr zurückgegangen.

Einen sehr grossen Verlust bedeutet für uns das Verschwinden der *Haliaëtus albicillus* L. Einst nistete sie sogar im Ecseder Moor, jetzt nistet sie nur noch, sehr selten vorkommend, an der unteren Donau von Mohács ab. Auch der *Circaëtus gallicus* Gm. wurde nach Süden verdrängt und der *Pandion haliaëtus* L. ist sogar schon in den Waldungen an der unteren Donau sehr selten geworden. Auch die *Aquila pennata* Gm., die wohl in der Nähe von Debrecen nistet, brütet nur — recht selten — im Süden. Es gibt auch kein Nest der *Aquila heliaca* Sav. mehr im Tiefland, die *Aquila pomarina* Brehm pflegt auch schon mehr im Gebirge zu nisten.

Die *Aquila chrysaëtus* L. erscheint im Tiefland nur herumschweifend, der *Gyps fulvus* Gm. und der *Vultur monachus* L. sind ebenfalls schon seltene Gäste im Tiefland, obwohl der *Gyps fulvus* noch im Jahre 1908 auch im Komitate Temes, im Walde der Deliblat-Pusztá nistete. Die kleineren Raubvögel nisten auch heutzutage noch ringsherum im Tiefland.

IL CAMBIAMENTO DI NIDIFICAZIONE DEGLI UCCELLI RAPACI NELLA GRANDE PIANURA UNGHERESE NEGLI ULTIMI CENT'ANNI DEL DOT. ALESSANDRO DI LOVASSY.

Negli ultimi cent'anni la grande pianura ungherese ha attraversato grandissimi cambiamenti. Colla sistemazione delle acque, dei prati e dei fiumi si è trasformato anche l'antico aspetto della pianura. Al posto della pastorizia ha preso il sopravvento l'agricoltura. Sono sparite non solo le acque e le paludi, ma anche le foreste sono fortemente diminuite. Le prime hanno influito sfavorevolmente sulla diffusione degli uccelli acquatici, le seconde invece sulla diffusione degli uccelli rapaci.

Cent'anni fa nei pressi di Budapest s'annidava anche il *Falco cherrug* Gray. ora, invece, esso si trova soltanto nelle foreste del basso Danubio. È diventato rarissimo anche il *Milvus ictinus* Sav.; una volta assai comune; il *Milvus migrans* Bodd. è ancora abbastanza frequente. Ormai nidifica raramente il *Circus cyaneus* L., mentre ancora oggi è comune il *Circus Aeruginosus* L.

Ormai anche l'*Astur palumbarius* L. è limitato al basso Danubio ed alle foreste di Ártér; il *Buteo communis* Less. nidifica ancora specialmente nelle foreste nord-orientali dell'Alföld. È diminuito fortemente il patrimonio dei *Pernis apivorus* L. Fortemente sentita è la perdita che abbiamo subito con la sparizione dell'*Haliaeetus albicillus* L. Una volta nidificava anche nelle paludi di Ecsed, oggi invece esso si trova solamente nel basso Danubio da Mohács, ma raramente. Anche il *Circus caetus gallicus* Gm. si è spinto ormai verso sud, invece il *Pandion haliaetus* L. è molto raro anche nelle foreste del basso Danubio. L'aquila pennata Gm. che nidifica anche nei pressi di Debrecen, cova raramente soltanto nel sud. Nella grande

pianura ungherese non esiste più neanche il nido dell'Aquila *heliaca* Sav. e l'Aquila pomarina Brehm nidifica piuttosto nelle regioni montane.

L'Aquila *Chrysaetus* L. si presenta nella grande pianura ungherese soltanto come vagabondo e così pure il *Gyps fulvus* Gm. ed il *Vultur monachus* L. sono ormai ospiti rarissimi dell'Alföld. Eppure il *Gyps fulvus* nel comitato di Temes ancora nel 1908 nidificava nel bosco della piana di Deliblat. Uccelli rapaci minuscoli ancora oggi nidificano in tutte le parti dell'Alföld.

MR. DR ALEXANDRE DE LOVASSY:
LE CHANGEMENT DE LA NIDIFICATION DES OISEAUX DE PROCES AU PAIS BAS HONGROIS DANS CES DERNIERES 100 ANNÉE.

Le pays bas hongrois subit un fort changement dans les dernières 100 années. Par la regulation des eaux, des fleuves et des prairies le tableau du pays bas se changeait bien.

L'agriculture commençait à dominer. Ils ne furent pas les eaux et les marécages seulement qui disparurent, même les forêts subirent une forte diminution. La première circonstance influait d'une façon désavantageuse la répansion des oiseaux d'eau, la seconde celle des oiseaux de proie.

Il y a cents années, que le *Falco sacer* Gm = *cherrug* Gray nichait aux environs de Budapest, maintenant il ne niche qu'aux forêts du Danube inférieur. Le *Milvus ictinus* Sav., jadis un oiseau très ordinaire devenait déjà très rare, en même le *Milvus migrans* Bodd., de la même façon le *Circus cyaneus* L., cependant le *Circus aeruginosus* L. est encore ordinaire.

L'*Astur palumbarius* L. est aussi rejeté au Danube inférieur et aux forêts. Le *Buteo communis* Less. niche encore

aux forêts du nord est du pays bas hongrois. Le contingent du *Pernis apivorus* L. se diminuait fortement.

Nous avons subie une perte sensible par la disparition d'*Haliaëtus albicillus* L. Jadis il nichait encore dans le marais d'Ecsed, maintenant on ne le trouve qu'au Danube inférieur près de Mohács cela même très rarement. Le *Circaëtus gallicus* Gm. a été rejété au sud, le *Pandion haliaëtus* L. est pourtant dans les forêts du Danube inférieur très rare. L'*Aquila pennata* Gm. niche près de Debrecen,

mais il ne couve que très rarement au sud. Au pays bas il n'y a plus des niches de l'*Aquila heliaca* Sav. cependant l'*Aquila pomarina* Brehm se trouve plutôt dans les montagnes.

L'*Aquila chrysaëtus* L. paraît au pays bas, flâneur, de même le *Gyps fulvus* Gm. et le *Vultur monachus* L. Pourtant le *Gyps fulvus* nichait encore en 1908 dans les forêts du steppe de Deliblat. Quant aux petits oiseaux de proie, ils nichent ça et là encore au pays bas.

ORNITHOLOGIA ÉS AZ ERDÉSZET.

AZ EGYKORI békességes világ egyik komoly törekvéseként olvasom *Dr. Fromm Gézának*¹ a »Madárvédelem«-ről írott jeles művében azt a fontosnak jelzett kívánalmat, amely a madárvédelem állami intézményein kívül a »Társadalom kezdő és ható tevékenységét az annak kebelében keletkező, egyesektől kiinduló, de szalmalángnál többet érő erélyes mozgalom«-ban látja az orvosságot, amely kiegyesítené lesz hivatva az államhatalom munkáját.

Elemi erővel tör ki ugyanez az alkotási vágy most egyik tudós orvosprofesszorunk lelkében, aki ornithologus is s aki letörhetetlen energiával adott lökést ennek a mozgalomnak, amely a »Magyar Ornithologusok Szövetségét« megalkotta.

A Szövetség ebbe a társadalmi munkásságba a hivatalos ornithologusokon kívül elsősorban az erdészeket, gazdászokat és vadászat nemes sportját űző társadalmat óhajtja bevonni.

Ezzel a kategorizálással — még ha a kertészeket is idevesszük — nagy vonásokban kimerítette a madárkedvelők társadalmát is.

Eltekintve a vizimadaraktól, a madárvédelem terén természetesen a legfontosabb feladat az erdészeknek jut.

Dalos madárkaink hol találnának otthonra, hol tudnának elrejtőzni a rosszlelkű emberek, a pajkos gyermekesereg elől, hol találnának valódi nyugalmat? Ugyebár leginkább az erdő mélyén. Érthető tehát, hogy az erdőt védő gondozó társadalmat, az erdőgazdaságot vezető, egyébként madártani szempontból is szakszerűen képzett erdész-társadalmat, ezenkívül az erdőbirtokosokat kívánja a szövetség elsősorban működő szervként megnyerni.

Az erdészeti társadalom hivatalos és nem hivatalos egyes szervei eddig is hasznos szolgálatokat tettek a magyar ornithológiának a Madártani Intézet keretén belül. De mindenesetre kívánatos, hogy az erdészeti madárvédelem terén még intenzívebb és szétágazóbb munkásságot folytasson a »Magyar Ornithologusok Szövetségében« is.

¹ Madárvédelem. Az állam, a társadalom és az egyesek madárvédelmi teendői. (Dr. Fromm Géza Ráckeve, 1907.)

Különösen a mai nehéz helyzetünk mellett elsőrendű fontossággal bír, hogy a madárvédelem lehetőleg *anyagi megerőltetés nélkül és mégis széleskörben* legyen lebonyolítható, hogy a madárvédelmi intézkedések *hatósági felügyelete* — amire nézve Dr. Fromm Géza is kiterjeszkedik előbb említett jeles munkájában — megoldást nyerjen, *erre nézve az ornithologia kész szervezetet talál az állami és magánuradalmi erdőöri testületben és az erdőmérnöki karban.*

Kezdve az erdőöri védkerülettől, az erdőgazdasági üzemegységektől, az erdőgondnokságoktól, a hatalmas erdőbirtokokig, minden erdőfolt behálózható, különösebb költségbe nem kerülő megfigyelőállomásokkal, minden erdőrészben rendelkezünk a madárvédelemre megfelelő készséggel (őrzési jog és kötelesség, fegyver és szak-képzettséggel). *A madárvédelmi hatósági intézkedések felügyeletére az erdőket illetőleg helyesen alkalmazható szervként a királyi erdőfelügyelőket tartjuk a legalkalmasabbnak.* (Mi is: a »MOSZ« elnöksége.)

Az erdészeti személyzetnek módjában van a madárvilág ellenségeit állandóan pusztítani (amelynél nagy jelentősége lenne a lődíjak megfelelő rendezésének). A madárvilágban kárt tevő embereket ebben meggátolni. Az erdőgazdaság keretében a madarak életfeltételeit s nyugalmaát biztosítani és olyan kedvező lehetőségeket teremteni, mint: *gyéritéseknél kisebb fészkelő szigetek, a vágásokban egyes fészkelő fák, telepek visszahagyása,* amelyek a madárvédelemre elsőrendű fontossággal bírnak. Kéz kell csak hozzá, akarat és erő s úgy érezzük, hogy ez a társadalmi megmozdulás egyértelmű lenne a kéznek, akaratnak és erőnek megnyilvánulásával.

A magunk részéről csak üdvözölhetjük »a Magyar Ornithologusok Szövetsége« létrejöttét s bennünk az ornithologus társadalom mindig szolgálatra kész munkatársakat fog találni.

CZILLINGER JÁNOS

ny. kir. erdőfelügyelő, erdőmérnök,
az »Erdészeti Lapok« szerkesztője.

ORNITHOLOGY AND FORESTRY
BY JOHN CZILLINGER, RETIRED
INSPECTOR OF FORESTS, EDITOR
OF THE FORESTRY PAPERS.

THE author points out, with reference to the article of Géza Fromm about the "Protection of Birds",—the importance of the "Mosz" as a social body, which aims at the propagation of the protection of birds not only among the great public, the "amateurs of birds" but also among leading circles. The association acted very well by admitting, besides the "farmers" and "hunters" the "woodmen" too. He thinks the entrance of gardeners into the society very desirable. It is obvious that forestry can do most for the protection of

birds, as it is the forest where the birds look for shelter, here they find refuge from the wicked boys and men. He will start an eager activity, in his paper in the interest of the protection of nesting-places, and of those trees in which there are holes, lest they might be cut out. He recommends the inspectors of woods as the natural controllers of the protection of birds in their wards. (The great importance of this article centres in the fact, that the "Forestry Papers" are the mouth-piece of all the woodmen of Hungary well organised in the Forestry Society, which was the work of Ch. Wagner and A. Divald. Such an extensive support represents an invaluable asset to the Hungarian ornithology. Editor's Note.)

ORNITHOLOGIE UND FORST-
WESEN: VON JOH. CZILLINGER,
FORSTINPEKTOR I. R., FORST-
INGENIEUR, REDAKTEUR DER
»ERDÉSZETI LAPOK«.

DER Verfasser hebt unter Bezugnahme auf den Aufsatz des Dr. Géza Fromm »Über Vogelschutz«, die Wichtigkeit des »Mosz«, als gesellschaftlicher Formation hervor, dessen Mission die Propagierung des Vogelschutzes ist, nicht nur dem grossen Publikum, den »Vogel Liebhabern«, sondern auch den höheren leitenden Persönlichkeiten. Der Verband hat richtig gehandelt, als er neben den Landwirten und denjenigen, die den edlen Sport der Jagd ausüben, auch die Forstleute in sein Programm aufgenommen hat; der Verfasser hält auch den Eintritt der Gärtner in diese Formation für erwünscht. Es versteht sich von selbst, dass unter diesen das Forstwesen das meiste auf dem Gebiete des Vogelschutzes leisten kann: es ist ja der Wald der Ort, der der Mehrzahl der Vögel als Nistplatz dient, und wo sie wahre Ruhe geniessen und sich vor den bösen Menschen und ausgelassenen Kindern verstecken können. Verfasser wird im Interesse der Schonung der Nistplätze seltenerer Vögel und der Schonung hohler Bäume, damit diese bei der Ausbeutung der Wälder nicht zum Opfer fallen, in seiner Zeitschrift eine besondere Propaganda entfalten. Er empfiehlt die Forstinspektoren als solche, die am berufensten wären auch mit der Inspektion des Vogelschutzes in ihren Bezirken beauftragt zu werden.

(Die grosse Tragweite dieses Aufsatzes gipfelt in dem Umstande, dass die »Erdészeti Lapok« das Sprachrohr der gesamten ungarischen Forstleute ist, die durch den Verein »Erdészeti Egyesület« vorzüglich organisiert sind. Diese

Organisation ist das Werk den hochberühmten verstorbenen Forstorganisten K. Wagner und A. Divald. Eine derart grosszügige Unterstützung ist für die ungarische Ornithologie von unschätzbarem Werte. — Redakt.)

ORNITOLOGIA E SCIENZA FORESTALE

DI GIOVANNI CZILLINGER, ISPETTORE FORESTALE
IN PENSIONE INGEGNERE FORESTALE
E REDATTORE DELLE »PAGINE FORESTALI«.

L'AUTORE richiamandosi all'opera »Sulla difesa degli uccelli« di Géza Fromm, mette in rilievo l'importanza della »Associazione ungherese degli ornitologi« »Mosz«, come formazione sociale, il cui compito non è solo la propaganda in favore della difesa degli uccelli tra il grosso del pubblico, tra i »simpatizzanti per gli uccelli«, ma anche tra le alte autorità dirigenti. Approva l'aver l'associazione chiamato accanto agli economi agrari e coloro che esercitano il nobile sport della caccia anche le guardie forestali, anzi sarebbe desiderabile che in seno all'associazione venissero assunti anche i giardinieri. Va da sé che nel campo della difesa degli uccelli tra essi la scienza forestale è quella che può fare di più: infatti è il bosco che serve alla maggioranza degli uccelli come posto di nidificazione, quivi possono godere la vera pace e possono trovare rifugio dagli uomini cattivi e dai ragazzi biricchini. Egli svolgerà una propaganda speciale dalle colonne del suo giornale per la difesa dei posti di nidificazione degli uccelli più rari e degli alberi provvisti di cavità, affinché non vengano distrutti in occasione dello sfruttamento dei boschi. Raccomanda gli ispettori forestali, i quali sono chiamati meglio di ogni altro a coprire l'incarico di sorvegliare nel loro raggio d'azione la difesa degli uccelli. (L'importanza di questo articolo deriva dal fatto che le »Pagine forestali« è l'or-

gano di tutti i boscaioli d'Ungheria, i quali attraverso l'Associazione forestale sono ottimamente organizzati. L'organizzazione è opera dei defunti Carlo Wagner ed' Adolfo Divald che in questo campo si sono acquistati grandi meriti. In tal modo l'appoggio di essi significa per l'ornitologia ungherese un tesoro inestimabile. N. d. R.)

L'ORNITHOLOGIE ET LA CULTURE FORESTIÈRE

PAR MR. JEAN CZILLINGER, INGÉNIEUR
FORESTIER, INSPECTEUR FORÊTS ROYALES,
REDACTEUR DE L'»ERDÉSZETI LAPOK«
(JOURNAL FORESTIER).

EN rapport de l'oeuvre sur la »Protection des oiseaux« par M. le docteur Fromm, l'auteur accentue l'importance de la »MOSZ« (Union Ornithologique Hongroise), comme d'une institution sociale qui a pour but de faire la propagande pour la protection des oiseaux parmi le grand public, les amateurs, d'attirer l'attention officielle sur ce sujet.

Le programme de l'union était bien

juste en réunissant les économes, les chasseurs et les forestiers pour ce but, en espérant de gagner aussi les jardiniers. C'est évident, que parmi ceux-ci, ce sont les forestiers qui peuvent faire le plus en faveur de cette question, car ce sont les grands forêts qui servent comme abri pour la plupart des oiseaux en les protégeant contre la malveillance des hommes et le cruauté des enfants. La propagande attirera l'attention spécialement sur l'aménagement des arbres où font leur nid les oiseaux plus rares, pour les sauver pendant l'exploitation des bois. Ce sont les inspecteurs forestiers, qui par leur vocation sont les plus capables de faire le contrôle dans leur district.

(Cet article doit son importance à la circonstance que L'»Erdészeti Lapok« est l'organe de tous les forestiers hongrois qui, par l'aide de l'Union forestière, sont fort bien organisés. Cette bonne organisation, l'oeuvre des défunts Ch. Wagner et A. Divald, rendra ainsi un grand service à la cause de l'ornithologie hongroise. — Red.)

A MADÁR FÉSZKE ÉS TOJÁSA

AMADÁR élete a megtestesült idealizmus. Attól az időponttól kezdve, midőn piciny csőrével maga feltöri a mézhéjat: — midőn fellebbenti életszínpadjának kárpitját s belép kis szerepkörébe — egész élete végéig csupa derű, mosoly, ernyedetlen szorgalom, munkakedv, Istenimádat tölti be énjét. Ennek a madárelétnek legremekebb és legfontosabb tüneménye: a fészkepítés és tojásrakás. Tavasz elejével, mikor már a nádasokban és erdőkben megpezdült az élet, fölhangzanak a madárdalok: mindegyik megválasztja párját, a kis fiatal pár máris súlyos probléma előtt áll. Lázasan kutatják a fészkelésre alkalmas helyet. Ösztönük a környezethez való alkalmazkodást diktálja, hogy boldogságuk idegen szemektől rejtett maradjon. Éppen ezért a fészkelésnek legkülönbözőbb módjait tapasztalhatjuk. A madarat leleményessége és alkalmazkodási képessége sokszor átsegíti a helykiválasztás nehézségein. Így pl. a *kenderike* (*Cannabina cannabina* L.) bár a bokrok lakója, mégis a szárkúpan is tanyázik. A *cinege* (*Parus major* L.) egyszer egy szűk gázcsőben, másszor pedig egy tágas méhkasban keres kárpótlást az igazi cinegeotthon: a faodu helyett de végtelen öröme szolgálat, ha egy mesterséges fészkeodut foglalhat el. Folytathatnám tovább is ezeket az eseteket s így a madár

alkalmazkodás ezer és ezerféle megnyilvánulását tárnám fel, amelyek mind a madár életrevalóságáról és ösztönszerű, elszánt élniakarásáról tanuskodnak.

A kiválasztott helyen azután kezdetét veszi a fészekrakás. Nagy munka ez: S szá-
lanként összegyűjteni a mohát; cseppenként összehordani a tapasztó sarat; galy-
lyanként eggyé rakni egy hatalmas fészket. Legtöbbnyire mindkét nem serénykedik
e munkában. Vannak azonban olyan fajok is, amelyeknél ezt az alkotó munkát
a tojó végzi s a hím eközben csevegésével, szerelmi ömlengésével dicséri s egyben
mulattatja a leendő szorgos anyát.

Minden egyes fajnak megvan a maga speciális, jellegzetes fészekanyaga. Ennek
nemlétében azonban bármily elfogadható anyagból kénytelen fészket rakni, de
a produktum az igazi művésznél ez esetben is csak művészi lesz.

A madár mindenkor ura a helyzetnek, mikor anyagválasztásról van szó. Ezt
legpregnansabban a sárga rigó (*Oriolus oriolus* L.) találékonysága fejezi ki és
bizonyítja. Temetőben a papírkoszorú leveleit dróttal köti egybe; birkalegelők
közelében fészket pusztán juhgyapjából készíti; szőlőkben a kötözőraffia és papír
a fészekanyag, míg fenyvesekben a száraz fű és moha a »golyaorr« (*Geranium*)
termésével teletűzdelve.

A fészeképítő művészi teremtőmunka a függő cinege (*Remiza pendulina* L.) alkotá-
sában jut legmeglepőbbben kifejezésre. Ez a kis állat sokszor annyira elragadtatja
magát, hogy túlbuzgóságában a fészekanyagba saját tojását is betemeti.

Amiképp azonban — mint láttuk — vannak madarak, amelyek a fészekrakást
valójában művészi tökéletességre emelik, ezzel szemben vannak olyanok, amelyek
csak »almoznak«, vagy egyáltalában feleslegesnek tartják a fészeképítést és a pusztá
földre tojnak; vagy más fészkebe rakják tojásaikat, avagy pedig kiűzik a kész
otthonból a tulajdonost s maguk bitorolják azt.

Midőn a madárpár boldogsága már fészek alakjában testet öltött, a tojó lerakja
abban tojásait s azt féltve őrzi, gondolzza más madarak ellenében; sok küzdelmet
vív az elemekkel, de a lángoló anyai szív perzselő melegéből új életek sarjadnak,
új szivecskék dobbannak meg a kemény mészhéj alatt.

* * *

A tojások száma, alakja, nagysága és színe természetesen a fajok szerint változik.
Sőt ugyanazon fajokon belül is más lehet a nagyság és más a színezés. Ez utóbbi
az ú. n. aberráció.

Legszámosabb aberrációt találunk a tövisszúró gébicsnél (*Lanius collurio* L.) a
mezei pacsirta és erdei pipis tojásain. A tövisszúró gébicsnél nagyjában 3-féle
színtípus van: fehér-, zöldes- és sárga alapszínen, barna, vörös, vagy zöld pettye-
zéssel koszorúban, vagy anélkül s ez utóbbi esetben a pettyezés apróbb-nagyobb
foltta növekszik.

A mezei pacsirtánál (*Alauda arvensis* L.): fehér-, szürke-, zöld-, barna alapon:
sötétzölden, vagy barnán pettyezettnek, illetőleg a pettyezés gyérült s koszorúzott.
De a legnagyobb kilengéseket tapasztalhatjuk az erdei pipisnél, (*Anthus trivialis* L.)
amelynek tojásai csak nagyságban és alakban egyeznek, míg színbelileg a leg-
merészebb elütésekre bukkanhatunk, úgyhogy ahány fészkealj, annyiféle a színezés is.
Megemlítem még a kakuk (*Cuculus canorus* L.) tojását, amelynél az a meggyőző-

désem, hogy bár minden tojó másszínű és nagyságú tojását tojik, mégis azon fajú madár fészkebe rakja le azt, amely őt fölnevelte, vagyis, amely mostohája volt. Itt jegyzem meg, hogy egy alkalommal egy nádi rigó (*Acrocephalus arcundinaceus* L.) fészekben 2 kakuktojást is találtam ugyanazon tojótól.

Vannak még az ú. n. tojásabnormitások, amelyek torzszülöttek, s alakra, nagyságra nézve különbözők s ezeket belső elváltozások hozzák létre. Pl. kiflialakú tyúktojások, vagy verébtójásnagyságú bicic (*Vanellus vanellus* L.) és fürj (*Coturnix coturnix* L.) tojások stb.

Tojásrakásnál — egyes fajoknál — előfordul az »egy fészekbetojás«, amely abban áll, hogy két tojó nem külön-külön, hanem egy fészekbe rakja tojásait. Pl. a danksirály (*Larus ridibundus* L.). Ezeknél a kettes, hármas, négyes helyett ötös, sőt hatos fészekaljakat is találhatunk. De nem ritka az »összetojás« esete sem, midőn rokonfajú madarak egy terepen fészkelnek s összetojnak. Így pl. 2 drb (*Charadrius alexandrinus* L.) széki liletojás és 1 drb (*Glareola pratensis* L.) széki csértojás egy fészekben. A szórványosan, egyenkint fészkelőknél is találkozhatunk ezzel a jelenséggel.

Mindezek a fentebb leírt esetek, jelenségek, ténymegállapítások bár nagy részükben talán többek előtt némiképen ismeretesek is, mégis kívánatosnak tartom ezeket közölni, hogy saját tapasztalataimmal kibővítve, egy áttekinthetőbb képet fessek a szorosabb értelemben vett madáréletről, úgyhogy ezen ismeretek birtokában: nagyközönségünk mellénk állva, lelkesebben küzdjön a fészkelhetési helyek megsokszorosításáért, mert a madárvédelem kiindulópontja csak az erre irányuló cselekedet lehet.

RADEZKY DEZSŐ, Székesfehérvár
múzeumi ornithologus

THE NEST OF THE BIRD AND ITS EGG BY DESIDERIUS RADEZKY.

A SHORT article meant for those, interested in birds, about the nesting with specimens from zoology. He largely dwells upon the variations of nesting of the *Oriolus galbula* L. which can cleverly find the materials necessary for nest-building. As nest-builder he lays emphasis on the *Remisa pendulina* L. which in its building ardour sometimes imbeds its own eggs. He mentions as a curiosity the *Parus maior* L. which lays its nest once in a bee-hive, another time in a gas-pipe, in want of holes. The *Cannabina cannabina* L. once laid its nest in the dry stems of maize. He extends on the variations of colour: at the *Lanius collurio* L., the *Alauda arvensis* L., the *Anthus trivialis*

L. He mentions his own experience with the *Cuculus canorus* L. that every egg-layer lays differently coloured and sized eggs. He describes two eggs found in the nest of an *Acrocephalus arcundinaceus* L. The cases of laying eggs promiscuously are very interesting with the *Larus ridibundus* L. Once he found at the side of two eggs in the nest of a *Charadrius alexandrinus* L. an egg of *Glareola pratensis* L.

DESIDER RADEZKY
ÜBER NEST UND EI DES VOGELS
Kurzer, für den Vogelliebhaber bestimmter Aufsatz über das Nisten der Vögel und eine Auslese aus der Oologie. Hebt die Variationen im Nisten der *Oriolus galbula* L. hervor, die

es vorzüglich versteht, das zum Nestbau erforderliche Material den örtlichen Verhältnissen angemessen heranzuschaffen. Hebt als Baumeister die *Remisa pendulina* L. hervor, die in ihrem Übereifer imstande ist sogar ihre eigenen Eier in den Nestbaustoff zu vergraben. Erwähnt als Kuriosum den *Parus maior* L., der in Ermangelung einer Baumhöhle einmal in einem Bienenkorb, ein andermal in einem Gasrohr nistet. Die *Cannabina cannabina* L. nistete in einem Falle in einem Maisstrohkegel (nach der Maisernte auf dem Felde kegelförmig aufgestapeltes Maisstroh). Erwähnt die interessanten Farbenvariationen beim *Lanius collurio* L., bei der *Alauda arvensis* L., beim *Anthus trivialis* L. Beim *Cuculus canorus* L. führt er seine eigenen Erfahrungen an, wonach jedes Weibchen Eier von anderer Farbe und anderer Grösse legt. Führt aus seiner eigenen Sammeltätigkeit den Fall von zwei gleichen Kuckuckseier an, die er in einem Nest von *Acrocephalus arundinaceus* L. gefunden hatte. Interessant sind die Fälle des Zulegen der Eier in fremde Nester beim *Larus ridibundus* L. Er fand in einem Falle im Nest des *Charadrius alexandrinus* L., neben den beiden Eiern ein Ei des *Glareola pratensis* L.

NIDO ED UOVA DEGLI UCCELI DESIDERIO RADETZKY

BREVE rassegna sulla nidificazione degli uccelli e sulla oologia destinata ai cultori degli uccelli. L'articolista mette in rilievo le variazioni di nidificazione dell'*Oriolus galbula* L., che sa ottimamente procurarsi il materiale necessario alla nidificazione secondo le circostanze locali. Come architetto mette in rilievo il *Remisa pendulina* L. che nel suo zelo smodato è capace di impiegare nella nidificazione

come materiale anche le proprie uova. A titolo di curiosità ricorda il *Parus maior* L. che talvolta nidifica nell'alveare e talvolta in un tubo del gas, in mancanza di una cavità. La *Cannabina cannabina* L. una volta ha nidificato nei covoni del grano. L'autore ricorda anche le interessanti variazioni dei colori del *Lanius collurio* L., dell'*Alauda arvensis* L. e dell'*Anthus trivialis* L. Nel *Cuculus canorus* L. ricorda le proprie esperienze affermando che ognuno fa l'uovo di colore e di grandezza diverse. Fa conoscere dalla propria collezione il caso di due identiche uova di cuculo trovate nel nido di un *Acrocephalus arundinaceus* L. Sono interessanti i casi della fecondazione mista nel *Larus ridibundus* L. In un caso nel nido di un *Charadrius alexandrinus* L. accanto alle due uova ha trovato un uovo di una *Glareola pratensis* L.

LE NID DE L'OISEAU ET SES OEUFS

MR. DESIRÉ RADECZKY.

UNE brève article marquante de la nidification des oiseaux, et des analectes zoologiques destinée aux amateurs d'oiseaux. Il remarque la variation de la nidification de l'*Oriolus galbula* L., qui peut se procurer, par excellence, le matériel nécessaire à la nidification, en mesure des circonstances locales.

Très remarquable est, comme architecte la *Remisa pendulina* L. qui est capable, dans son ambition exagérée, d'ensevelir ses propres oeufs dans le matériel du nid. Comme spécialité soit nommé le *Parus maior* L. qui pour faire son nid se rend quelquefois dans une ruche ou dans le tuyau de gaz.

La *Cannabina cannabina* L. qui niche parfois dans la meule de maïs. Puis le *Lanius collurio*, l'*Alauda arvensis* L. et l'*Anthus trivialis* L. qui sont remarquables de la variation des couleurs. Le *Cuculus*

canorus L. dont les oeufs ont des couleurs et grandeurs différentes.

Il fait connaître de sa propre collection le cas des deux oeufs égaux de coucou, mises dans le nid d'Acrocephalus arundinaceus.

Très intéressant est le cas de la soute au *Larus ridibundus* L. On trouvait dans le nid du *Charadrius alexandrinus* L. auprès de ses deux oeufs un oeuf du *Glareola pratincola* L.

HIREK

A *Kócsag* szerkesztősége szomorú kötelességének óhajt eleget tenni, amikor a magyar erdők, mezők, lápok és vizek madárvilága nagy ismerőjének, az aranytollú vadász-írónak *Bársony Istvánnak* (meghalt 1928 március 12-én 73 éves korában) örök emlékét fogja lapja »nyári« számában a világ ornithologusainál letétbe helyezni.

* * *

Cerva Frigyes nagynevű magyar ornithologus, *Herman Ottó* legkedvesebb tanítványa, mint örömmel értesültünk, súlyos betegségéből felépült. Igaz szívből kívánjuk mindnyájan *Cerva Frigyesnek*, ki szeretett állatkerti madarainak gondozó atyja, hogy még sokáig gyönyörködtesse a madárkedvelő közönséget, a világon párját ritkító madárgyűjteményével.

* * *

Dr. Nagy Jenő tanár, a Magyar Ornithologusok Szövetsége ü. v. alelnöke, az Internacionális Madárvédelmi Committee tagja, e hó 20-án Genfben összeülő konferencián résztvesz s ez alkalommal nyújtja át a világ ornithologusainak a »*Kócsag*«-ot.

* * *

A Magyar Ornithologusok Szövetsége e hó első szombatján tartotta első összejövetelét, amelyen az ornithologusok, erdészek, gazdászok és vadászok köréből rekrutálódott szépszámú illusztris tagok jelenlétében mutatta be *dr. Nagy Jenő* ü. v. alelnök az alapszabálytervezetet, amelyet a világ összes hasonló egyesületeinek alapszabályaiból állított össze. *Hegymeghy* és *Pawlas* tagok indítványára a jelenlevők egyhangúlag meleg baráti üdvözlétüket küldötték az elnökség útján a *Madártani Intézet* vezetőségének, kérve a magyar ornithologia érdekében az intenzív együttműködést.

* * *

Örömmel értesülünk, hogy az »*Aquila*« a Földművelésügyi Miniszter Úrnak az ornithologia iránt érzett meleg szeretete folytán, már a közeljövőben újból megjelenik.

